

Vaihtoehto Jaana Laineen tulkinnalle

Teijo Rytteri

Muiden tieteenalojen edustajien kriittinen palaute on ollut omalla tutkijan urallani niin harvinaista herkkua, että tartun ilolla Jaana Laineen (*Tieteessä tapahtuu* 4/2007) arvion tarjoamaan mahdollisuuteen keskustella tutkimukseni (Rytteri 2006) laadusta.

Aluksi on todettava, että Laine osoittaa ainakin yhden selkeän puutteen kirjassani: en ole riittävän selkeästi kertonut työni lähtökohdista ja tavoitteista. Lukijalle näyttääkin jäävän mahdollisuus tulkita minun tavoitteen sellaisia päämääriä joihin en ole pyrkinyt. Niinpä myös Laine tulkitsee minun pyrkineen tekemään tyypillistä historian-tutkimusta ja arvioi työtäni sellaisena.

Todettakoon siis, että en ole edes yrittänyt tehdä tyypillistä historian-tutkimusta, vaan tutkimuksellisenä viitekehyksenä on pikemminkin yhteiskuntatieteissä harrastettu konstruktivistinen tutkimusote. Tällaisessa tutkimuksessa ei pyritä niinkään selvittämään jonkin ilmiön ”todellista” olemusta, vaan kuinka tuota todellisuutta tuotetaan yhteiskunnallisessa keskustelussa.

Yksi tavoitteeni onkin ollut osoittaa, kuinka Metsähallituksen vastuun voidaan tulkita monella tavalla, kuinka vastuun määrittely on ollut kaikina aikoina poliittisten kiistojen kohde ja että vastuun käytännön määrittely edellyttää poliittisia valintoja erilaisten päämäärien välillä. Keskeinen viestini onkin, että Metsähallituksen yhteiskunnallisen vastuun määrittely on poliittinen kysymys, josta käydään jatkuvaa keskustelua. Tämä ei ehkä ole yhteiskuntatutkijoille mikään uutinen, mutta metsäsektorin toimijoille se näyttää olevan. Itse asiassa Laineikin toteaa, että puolueet ovat ajaneet omia poliittisia tavoitteitaan eivätkä aina Metsähallituksen tai valtion metsätalouden etua. Aivan kuin niiden määrittely olisi epäpoliittista. Minun tulkintani mukaan se on umpipoliittista.

Laineen keskeisin kritiikki, etten ole pohtinut erilaisten poliittisten näkökulmien todellista vaikutusta Metsähallituksen toimintaan, kohdistuu kannaltani epäolennaiseen asiaan. Minulle riitti sen osoittaminen, että vastuusta on ollut monenlaisia näkemyksiä ja että toteutuneiden vastuumäärittelyjen läpiviemiseen on liittynyt poliittisia valintoja ja vallankäyttöä. Tietysti poliittisten valtasuhteiden syvempi analyysi olisi ollut kiinnos-

tavaa, mutta se ei ollut tällä kertaa tavoitteeni.

Laine kritisoi myös käyttämäni aineiston kapectta ja kysyy, voiko organisaation historiaa tutkia käyttämättä sen omaa arkistomateriaalia lähteenä. Mielestäni voi, jos tutkimuksen kohteena ei ole niinkään itse organisaation toiminta, vaan sen roolin yhteiskunnallinen määrittely. Tavoitteenani ei ollut selvittää mahdollisimman tarkasti Metsähallituksen sisäistä toimintaa ja päätöksentekoa, vaan katsoin yleiskuvan riittävän. Ja se kuva oli muodostettavissa muiden lähteiden perusteella. On aivan selvää, että arkistoaineeseen perehtyminen olisi tuonut esiin monia kiinnostavia yksityiskohtia, mutta laajaan arkistotyöhön ryhtyminen näiden yksityiskoh-tien vuoksi olisi ollut kokonaisuuden kannalta liian työlästä.

Edelliseen liittyen Laine toteaa, että ilman uusia arkistolähteitä historiaa on aika hedelmätöntä tutkia. Niinkö? Minusta taas näyttäisi siltä, että historian-tutkimuksessakin olisi oma keskeinen sijansa uusilla tulkinnoilla, joissa vanhoja tunnettuja faktoja tarkastellaan uusista näkökulmista ja asetetaan ne uuteen kontekstiin. Näin yhteiskuntatieteilijän näkökulmasta se ainakin on antoisaa puuhaa. Ja nimenomaan tästähän kirjassani on kyse: vanhojen faktojen tarkastelemisesta uudesta teoreettisesta näkökulmasta.

Tuo teoreettinen näkökulma on *yhteiskunnallisen vastuun ideologia*. Keskeisenä tavoitteenani oli jäljittää ideologisella tasolla tapahtuneita muutoksia. Ja niitä mielestäni myös löytyi. Kyseessä ovat usein vähitellen ja ehkä kymmenien vuosien välein tapahtuvat siirtymät vastuun määrittelyissä. Siirtymät ovat löydettävissä niistä lausumista, joilla organisaation johto toimintaansa perustelee.

Tästä näkökulmasta Laineen peräänkuuluttama ruohonjuuritason virkamiesten toimien tarkastelu olisi ollut turhaa puuhaa. En epäile ollenkaan, etteivätkö Metsähallituksen virkamiehet olisi tehneet kaikkina aikoina parhaansa saavuttaakseen työnantajansa heille asettamat tavoitteet. Minua vain kiinnosti tällä kertaa se, kuinka laaja yhteiskunnallinen hyväksyntä noilla tavoitteilla on ollut.

Lopuksi sanoisin omana lukuohjeenani, että lukija voisi kirjani laatua arvioidessaan pohtia, onko tällainen ideologinen näkökulma ylipää-tään mielekäs tulkintakehys, ja jos on, niin kuin-

ka hyvin olen onnistunut ideologiset murrokset paikallistamaan ja selittämään. Silloin lukija arvioi todellisten tavoitteideni onnistumista. Mutta toki lukijalla on myös oikeus asettaa kirja haluaansa kontekstiin ja vetää sitten omat johtopäätöksensä. Niin minäkin tutkimuksessani teen: tulkitseen historiallisten toimijoiden toimintaa sellaisin käsittein, joita he itse eivät ole käyttäneet. Yhteiskuntateoreettisessa keskustelussa sitä harrastetaan jatkuvasti.

LÄHDE

Rytteri, Teijo: *Metsän haltija. Metsähallituksen yhteiskunnallinen vastuu vuosina 1859–2005*. Suomen Tiedeseura 2006.

Kirjoittaja on Joensuun yliopiston maantieteen laitoksen tutkija.